

TITULUS II.

Moderna Urbis facies, situs, & munimenta.

QUamvis plurima sint, eaque non exigua, quæ Urbem nostram amabilem civibus, mirandam exteris, jucundam amicis, formidandam hostibus, orbi denique universo celebrem reddere possint, non tamen ultimo censendum loco autumo, quæ ab aliis, inter prima numerantur, situm amœnum, & munimenta; quemadmodum enim ex cortice nucleum, ex foliis arborem, ex floribus fructum, ex indice bene ordinatum horologium, sic ex his internum splendorem, & magnificentiam ejusdem licet conjecturare; quæ si vera sunt, uti negari non possunt, Viennam Urbium Principem, supra astra collocandam nemo est, qui diffiteatur. Ut autem quod tractandum suscepimus prosequamur, cum id secundum meritum Civitatis hujus non possimus, pictores eos imitabimur, qui opus aliquod, dum vivis coloribus exprimere non valent, illud sub umbra constituunt, aut nocte aliquâ contectum proponunt aliis, ut vel sic se impares tanto oneri etiam inviti fateantur: Ità nos cum nativum Urbis hujus splendorem, quantus in se est, ob oculos aliis ponere nequeamus, rudiori calamo, quasi nubeculâ quapiam eundem contegentes fateri non pudet, majorem esse Urbis Majestatem

rem quàm verba, quibus eam describere adla-
boramus.

Vienna itaque Austriæ Metropolis Ger-
manique Imperii sedes illam hætenus induta
est Majestatem, ut si eam cum vetere conferas,
Viennam intra Viennam cum Diogene vel ac-
censis facibus scrutarêre; ita enim magnitudi-
ne, decore, potentiâ, fortitudine, aliisque do-
nis, & dotibus semetipsam transcendit, ut non
illam, sed aliam, prorsus esse profitereris: Et
quamvis situm, quo antehac gloriabatur, amœ-
nissimum nunquam mutaverit, nec in aliud
translata solum pristinam stationem reliquerit,
magno tamen dilatata circuitu in eam excrevit
vastitatem, ut maximis Orbis Civitatibus,
quemadmodum in fine demonstrabimus, non
comparari modò, sed anteferri posse videatur.

Sita est autem Urbs nostra septentrionem
versùs loco salubri, & plano, ac ventis, qui fre-
quentes aërem, quod sanitati conducit pluri-
mum, serenent, pervio: A dextris Danubio flu-
viorum Germaniæ Principe defenditur, quem
60. minores, navium tamen feraces amnes,
quasi totidem tributarii reguli sui accessione lo-
cupletant. Et quamvis non integro alluatur
flumine (illud enim medio circiter ab Urbe mil-
liari cursum suum tranquillâ Majestate prose-
quitur) tantum nihilominùs sui ad rubram tur-
rim profundit alveum, ut nisi aut caloris vehe-
mentiâ, aut nimiâ aëris siccitate præpediatur,
integra etiam navigia patiatur, quæ alioquin in

disiit ad lapidem pago, à Nucibus vulgò *Nuß-*
Dorff dicto morari, aut alto Danubio defluere
coguntur. Terram habet omni ex parte fru-
ctuum, frumenti, viniq̄ue feracem, quæ tanta
in copia colonorum compensat labores, ut in
vicinas etiam Provincias cum magno earun-
dem commodo, & nullo Austriæ dispendio di-
strahi possint, & divendi, ad quæ non modicum
conferre videntur clemens influxus siderum, &
climatis moderata temperies: nam si Clavio
credimus, secundùm cœli dimensionem in ta-
bulis Geographicis juxta longitudinem habet
37. gradus, 45. minuta, juxta latitudinem verò
48. 20. minuta continet, quæ poli constitutio
neque frigoris excessum in hyeme, neque
abundantiam caloris in æstate, sed temperatas,
benèque ordinatas anni partes invehat, & in-
volvatur esse necesse. Et quemadmodum situs hic,
lociq̄ue jucundus intuitus Incolis, civibûsque
gaudium & immunitatem, ità non minorem
adfert invidiam hostibus, & externa Urbis fa-
cies ad omnem hostilem impetum retunden-
dum abundè provisa. Circundant illam muri
firmissimi; quos olim Leopoldus V. uti supe-
riori titulo recensuimus, adhibitis ad id 50000.
Marcarum auri, quas à Richardo Angliæ Rege
ob irrogatam sibi in terra sancta contumeliam,
dum Viennæ caperetur, acceperat, primò ædi-
ficari, & turribus quales adhuc ad portam ru-
bram videntur muniri, quod Cuspien. de Cæsare
sub Henrico VI. ad annum circiter 1192. fa-
ctum

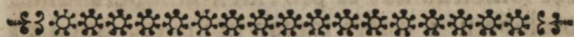
Etum fuisse, ac adhuc à se lapideas Leopoldi Ducis, & Richardi Angliæ Regis statuas in exteriori muro ad portam rubram locatas cum annexa subscriptione, quæ tamen injuriâ temporis destructa legi amplius non poterat, visas fuisse affirmat: Hi muri successu temporis ad artis regulas melius à variis gloriosæ memoriæ Imperatoribus præsertim Ferd: I. II. III. & regnante Augustissimo Cæsare Leopoldo I. uti incisæ lapidibus exhibent litteræ, propugnaculis majoribus duodecim, & minoribus undecim cocto ex latere, & quadris ad radicem, ac angulos lapidibus, viis occultis, fossâ secundum proportionem profundâ & latâ, quæ si opus sit pro libito potiori ex parte aquâ impleri possit, palis arctè circum circa conjunctis, & omni ad hostem arcessendum apparatus ita defensi sunt, ut concordiam omnium quotquot fortitudinem Urbis aut considerârunt, aut damno suo experti, consensu, inter primaria Orbis munimenta Vienna jure merito possit collocari. Habet autem præter II. Revelinos propugnacula, ex quibus in castra hostilia horrendum detonare queant tormenta, majora duodecim: Aquaticum, seu Hydragogicum, Braunianum, Stubense, Biberianum, Civicum seu Sambucum, ad rubram Turrim, Novæ Portæ, Propugnaculum, vulgò die Ellend/ Melicense, Löbelinum, Palatinum & Carinthiacum. Portas quod attinet Urbs universa 6. continet arcibus, & fornicibus insignes, advenisque & aliis è Regionibus adven-

adventantibus peropportunas, quæ ad 40. pluresque pedes sua in longitudine extensæ vel solæ ad hostiles infringendas vires sufficerent: Et ut à primaria quæ ab Aula Cæsarearum, Regiarumque Majestatum, Aulica nominatur, incipiamus, ea Occidentem respicit, viamque in Noricum Ripense, & Imperium ostendit. Altera majoribus nostris Hortensis nunc Scotensis dicitur, ob insigne quoddam P. P. ex Ordine D. Benedicti ad Scotenses de quibus plura alibi, Monasterium, portæ illi vicinum; Occidentem inter, & Septentrionem hæc sita est, illisque percommoda, qui adverso Danubio in Superioris Austriæ Partes proficisci desiderant. Sequitur hanc porta alia, ad Septentrionem posita ob commoditatem littoris ante annos paucos ab Augustissimo Imperatore Leopoldo erecta, & ob id porta nova appellata, à qua passibus circiter ducentis distat porta ab adstantibus rubris Turribus rubea nuncupata, sita est Septentrionem inter & Ortum ac in Bohemiam, Poloniam, Moraviam, transeuntibus inservit. Stubensis ad Ortum posita Hungaros venientes excipit, & vicissim in vastum Hungariæ Regnum euntibus commoditatem omnem exhibet. Ultima tandem cui à Carinthiæ Provincia Carinthiacæ nomen impositum, ac meridiem versus ædificata est, quidquid ex Styria, Carinthia, Carniolia, Italia, &c. Viennam devehitur suo transitu recipit: Cæterum ne qua vi, aut fraude per aliquam harum hosti aditus pateat, so-

ler

lertibus vigiliis, quæ in horas singulas militibus aliis, ac aliis tam diebus quàm noctibus sibi succedentibus renovantur, vigilantibus circum per mœnia custodibus, statutis claudendi, aperiendique pro temporis diversitate temporibus, providâ Centurionum, aliorumque, quibus incumbit officialium curâ, & tandem paternâ illius sine quo vigilatur frustra, Numinis videlicet sollicitudine, & providentiâ superabundè prohibetur; quem tamen in finem, quod ad hunc titulum referendum judicavi, amplissima ipsa in Urbe, præter copiosa militum receptacula 3. sunt erecta armamentaria, quorum vel unum Cæsareum ad 30000. Cataphracturâ ferreâ armare, plures multò sclopis, hastis, ensibus, bipennibus aliisque militari apparatu, tam contra hostiles insultus, quàm apertis in certaminibus potest munire ita, ut formidandum hostibus exercitum ex hoc uno velut ex equo Trojano possit educere, qui innumeris tam minorum scloporum, quàm tormentorum Mortariorum, aliarumque ænearum fistularum impetat inimicas vires viribus, cladibus labefactet. Alterum itidem Cæsareum Arsenalè dictum naves varias continet, quibus si opus foret per Canalem ex Danubio ad mœnia introductum erumpere milites, hostesque tam terrâ, quàm aquâ aggredi valerent. Tertium armamentarium Civitatis proprium, & ob id civicum appellatum non procul à domo Professæ, præter magnam tormentorum, & mortariorum copiam

piam innumeram aliorum armorum habet multitudinem, quæ multa millia hostibus objicere potest intuitu solo formidandorum, ut vel ita prodigii loco habenda sit Civitas afforis tam bene munita, intus armis, & bellico apparatu, qualem justus etiam & ad 100. vel plura millia excurrens non expleat exercitus, tam abundanter provisâ.

TITULUS III.

Interna Urbis constitutio Templorum ædificia, & quid in iis videndum.

Tanta fuit apud Ethnicos, & Barbaros æquè ac Christianæ fidei Cultores in Deum Superosque pietas, ut nullam ferè gentem reperias, quæ non Deos suos, & quæ à majoribus nostris accepit Numina angustis templorum structuris duxerit esse celebranda, hinc tot per Orbem Universum splendidæ, ac à sola magnificentia sua, & sumptibus notæ posteritati moles, quas immensis propè thesauris Sesostris in Ægypto, Semiramis Babylone, Delphis Agamedes, & Trophonius, Romulus, Numa, Ancus Martius, Tarquinus, & alii Romæ Amazones, ut volunt Solinus, & Mela, vel ut Pausanias, Græsus Ephesiis, aliique aliis in locis extruxerant: hinc nostro adhuc ævo tot stupen-